

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเราสามารถพบเห็นคนจำนวนมากชำระค่าสินค้าต่างๆ ด้วยบัตรเครดิต และ อัตราการเจริญเติบโตของธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้แบ่งผู้ประกอบการบัตรเครดิตเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) กลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่างชาติ

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามาควบคุมผู้ประกอบการบัตรเครดิต โดยการกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครบัตรเครดิต อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมอื่นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ถือบัตรเครดิตถูกเอาเปรียบมากเกินไปและเพื่อป้องกันหนี้เสียจากบัตรเครดิตจนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

งานวิจัยเฉพาะเรื่องฉบับนี้ ศึกษาถึงการจัดการความเสี่ยงด้านเครดิตของผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) โดยแบ่งเป็นการจัดการความเสี่ยงด้านเครดิตของลูกค้ายุคใหม่กับลูกค้ายุคปัจจุบัน สำหรับลูกค้ายุคใหม่จะศึกษาถึงการอนุมัติสินเชื่อบัตรเครดิต โดยวิธี Credit Scoring Model ส่วนลูกค้ายุคปัจจุบัน ศึกษาด้านขั้นตอนการทวงถามหนี้ค้างกำหนดชำระ การแบ่งประเภทของหนี้ที่ค้างกำหนดชำระ รวมทั้งศึกษาถึงสภาพโดยรวมของธุรกิจบัตรเครดิตของประเทศไทย เช่น ส่วนแบ่งการตลาด ประเภทของธุรกิจสินเชื่อ ลักษณะการขยายตัวของธุรกิจ และศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) กับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ของไทยและต่างชาติ นอกจากนี้ ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) แต่ละราย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) มีสัดส่วนผู้ถือบัตรคิดเป็น ร้อยละ 50 ของจำนวนผู้ถือบัตรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ถือบัตรที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ยังมีสัดส่วนของสินเชื่อคงค้าง เกือบครึ่งหนึ่งจากสินเชื่อคงค้างทั้งหมด

เมื่อศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) พบว่า มีทั้งบริษัทที่เป็นสัญชาติไทยและสัญชาติต่างดาว นอกจากนี้การเข้ามาแข่งขันของผู้ประกอบการรายใหม่เป็นไปได้ง่าย เพราะมีกฎระเบียบ ควบคุมที่ไม่เข้มงวดเท่ากับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ เพื่อสนองความต้องการต่อผู้บริโภคและเหตุผลทางด้านรายได้

อัตราดอกเบี้ยของสินเชื่อส่วนบุคคลที่สูงกว่าบัตรเครดิต ทำให้ผู้ประกอบการหลายราย ไม่ได้ดำเนินเฉพาะธุรกิจบัตรเครดิตเพียงอย่างเดียว

อัตราการขยายตัวของธุรกิจบัตรเครดิตยังคงเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งไม่ได้มีเพียงแค่บางบริษัทเท่านั้น แต่เกือบทุกบริษัทมีการขยายตัวการปล่อยสินเชื่อบัตรเครดิตมากขึ้น โดยเฉพาะในปี 2545 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติผู้สมัคร เช่น ยกเลิกเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำ 15,000 บาทต่อเดือน

ผู้ใช้บัตรเครดิตมีการสะสมหนี้ผ่านบัตรเครดิตมากขึ้น เพราะเมื่อเปรียบเทียบ สัดส่วนมูลค่าหนี้บัตรเครดิตกับปริมาณการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต พบว่า ปริมาณการใช้จ่ายมีแนวโน้มลดลง แต่มูลค่าหนี้เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบัน จำนวนบัญชีและมูลค่าหนี้ที่ค้างชำระเกิน 3 เดือนไม่ได้สูงมากนัก ประกอบกับหนี้สินครัวเรือนของประเทศก็ไม่ได้สูงมากเช่นกัน เมื่อเทียบกับต่างประเทศ

จากปัญหานี้ที่ผิดชำระเกิน 3 เดือน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และผู้ถือบัตรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ดังนั้นผู้ประกอบการแต่ละรายพยายามที่จะหาวิธีการจัดการความเสี่ยงจากปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตส่วนใหญ่เลือก ใช้วิธี Credit Scoring Model ในการพิจารณาสินเชื่อบัตรเครดิตแก่ลูกค้าใหม่ เพราะสะดวก รวดเร็ว และ น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายนอก คือ บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด ที่ช่วยตรวจสอบประวัติการทำธุรกรรมสินเชื่อของผู้สมัคร ป้องกันปัญหา Asymmetric information ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตกับผู้สมัคร ขณะเดียวกันการจัดการความเสี่ยงสำหรับลูกค้าปัจจุบัน ผู้ประกอบการแต่ละรายมีวิธีการในการทวงถามหนี้แบบต่างๆ เพื่อลดปัญหานี้ที่ผิดกำหนดชำระ

รายได้ส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือธนาคาร (non-bank) มาจากดอกเบี้ย โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดไม่เกิน ร้อยละ 18 ต่อปี นอกจากนี้ยังมีรายได้อื่นๆ เช่น ค่าธรรมเนียมรายปี ค่าธรรมเนียมติดตามทวงถามหนี้ ซึ่งผลประกอบการของทั้งหมด 12 บริษัท พบว่ามีบริษัทที่ทำกำไร 6 บริษัท และขาดทุนอีก 6 บริษัท ซึ่งบริษัทที่มีผลการดำเนินงานกำไรนั้น ส่วนใหญ่มิได้ประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเพียงอย่างเดียว แต่จะมีสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อเช่าซื้อด้วย ตรงกันข้ามบริษัทที่ขาดทุนนั้น เพราะมียอดค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและต้นทุนในการดำเนินงานสูง

สัดส่วนในสินทรัพย์ของผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือธนาคาร (non-bank) ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้การค้า เฉลี่ยร้อยละ 83.65 ของสินทรัพย์รวม เมื่อจำเป็นต้อง

ขยายธุรกิจ จำนวนลูกหนี้การค้ำย่อมเพิ่มขึ้นตาม แต่ผู้ประกอบการต้องควบคุมลูกหนี้หรือผู้ถือบัตรให้ดี มิเช่นนั้นลูกหนี้เหล่านี้จะกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL)

ผู้ประกอบการธุรกิจบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินหรือนอนแบงก์ (non-bank) จำเป็นต้องหาแหล่งเงินทุน ที่เป็นทั้งหนี้สินระยะสั้นและหนี้สินระยะยาว โดยจะเป็นการกู้ยืมจากสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง ผู้ถือหุ้น บริษัทที่เกี่ยวข้อง หรืออาจจะกู้ยืมเงินจากธนาคารทั่วไป

จากข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบการบัตรเครดิตต้องมีทุนจดทะเบียน อย่างน้อย 100 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้วิธี Standard Approach ศึกษาความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit risk) เพื่อคำนวณหาเงินทุนสำรองขั้นต่ำของแต่ละบริษัท พบว่ามี 3 บริษัท ที่มีเงินทุนสำรองขั้นต่ำ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด